

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ
ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали
XIV Міжнародної
науково-практичної
інтернет-конференції

31 жовтня 2022 року

Одеса 2022

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**РОЛЬ ТА МІСЦЕ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ У РОЗБУДОВІ ДЕМОКРАТИЧНОЇ
ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ**

Матеріали

**XIV Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

31 жовтня 2022 року

**Одеса
ОДУВС
2022**

УДК 351.74
P68

*Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення статей, які суттєво
перевищували пропоновані обсяги*

P68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави: матеріали XIV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 31 жовтня 2022 р. Одеса: ОДУВС, 2022. 174 с.

УДК 351.74

© ОДУВС, 2022

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ

*Ярмакі Х. П., доктор юридичних наук,
професор, професор кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу ОДУВС*

Зміни владно-суспільних відносин, що відбувалися в незалежній Україні протягом всього її існування, особливо в останні роки, свідчить про невпинне віддалення влади від її першоджерела – народу. Це обрання з 2006 року депутатів на партійно-пропорційній основі, закриті списки кандидатів в народні депутати від відповідних партій, свавілля чиновників. Все це, як раз, і сприяло отриманню представницькою владою повної свободи дій. Крім за-

значеного, зважаючи на те, що на виконавчу владу в особі органів публічного управління та на виконавчі органи місцевого самоврядування населення теж реального впливу не має, держава отримала незалежність від свого народу. І як казав Габріель Лауб «усяка влада дійсно виходить від народу, але при цьому вже ніколи до нього не повертається».

До чого це веде? Перш за все – до виключення значної частини інтелектуальних, духовних організаційних та інших ресурсів громади з процесів суспільного розвитку.

По – друге, істотно знижується захищеність населення від прийняття представницькою владою рішень виключно на угоду вузько партійним або комерційним (клановим) інтересам депутатів. Усе це створює сприятливі умови для активізації корупційних дій чиновників та свавілля монопольних надавачів соціальних послуг. Як результат – подальше падіння довіри населення до влади та гальмування будь-яких ініційованих нею, навіть і корисних реформ. За цих умов вкрай гостро постає необхідність посилення громадського контролю за діяльністю органів публічної влади та її посадових осіб, а також за діяльністю недержавних суб'єктів, яка спрямована на задоволення соціальних потреб та інтересів населення.

Контроль – основний спосіб забезпечення законності і дисципліни в діяльності органів державної влади. Він є одним з найважливіших елементів публічного управління, важливою функцією держави. Без організації та здійснення контролю неможлива якісна робота державного апарату, інших державних структур та апарату органів місцевого самоврядування.

Контроль є одним з основних факторів, який дисциплінує поведінку службовців державного апарату та апарату місцевого самоврядування і громадян, як у сфері державного управління, так і в суспільстві взагалі, це те, що робить “прозорим” для суспільства діяльність держави, а для держави – внутрішньо суспільні відносини, стан роботи окремих державних та інших утворень тощо.

Існує точка зору, відповідно до якої контроль слід розглядати як самостійну гілку влади. Вперше, ще на початку XX століття, таку думку висловив видатний китайський вчений Сунь Ятсен. Тоді ж ним була сформульована “конституція п'яти гілок влади”, в якій він виокремлював, окрім класичних (“законодавчої”, “виконавчої”, “судової”) і самостійні: “екзаменаційну” та “контрольну” влади. Ця теорія знайшла багатьох adeptів (за винятком виокремлення “екзаменаційної влади”)[1].

Словник іноземних слів визначає контроль (франц. – “contrôle”) як перевірку або спостереження з метою перевірки [2]. Французьке “contrôle”, у свою чергу, утворилося від латинського “contra” – префікса, що означає “протиідо”, “протилежність” тому, що виражено в другій частині, наприклад, “контрреволюція”, “контрманевр” [2]. У другій частині слова “контроль” міститься слово “роль” (лат. – “role”) – “міра впливу, значення, ступінь участі в чомусь” [2]. Саме тому одне з тлумачень слова “роль” як “ступінь участі у

чомусь, на думку автора, слід розглядати як здійснення будь-якої дії. Французьке та латинське, до речі, теж означають активну поведінку – “дію”. У цьому випадку слово “контроль”, окрім “перевірки” або “нагляду з метою перевірки”, означає і “протидію”. Протидію чомусь небажаному. Тому буде більш правильно слово “контроль” тлумачити як перевірку, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, тобто виявлення, попередження та припинення протиправної поведінки з боку будь-кого[1].

Контроль є однією з функцій публічного управління яка виникла набагато раніше у порівнянні з іншими функціями (планування, прогнозування, регулювання тощо).

В умовах розбудови в Україні демократичної, соціальної, правової держави громадський контроль є невід’ємною складовою системи публічного управління та незмінним чинником розвитку соціуму, який забезпечує підтримку владно-суспільних відносин у стані стабільності й рівноваги. Оскільки розвиток суспільства відбувається за умов єдності та боротьби протилежностей - між соціумом та державою, між прагненням до необмеженої свободи та необхідністю обмежень в ім’я організації суспільного життя, своє основне завдання громадська еліта бачить у приборканні автократичної експансії держави, а державна еліта - у приборканні охлократичних тенденцій соціуму. Шляхом збалансування цієї системи стримувань і противаг забезпечується сталий розвиток суспільства.

У демократичних суспільствах народ як сукупність громадян та їхніх асоціацій здійснює публічну владу безпосередньо і через систему інститутів. Інституції, яким народ делегував владні повноваження - органи державної влади та органи місцевого самоврядування – діють від його імені. Отже саме народ має контролювати як свою, так і їхню діяльність, тобто шляхом реалізації контролю здійснювати окремий вид публічної влади – контрольну владу.

Громадський контроль розглядається як інструмент громадської оцінки ступеня виконання органами влади та іншими підконтрольними об’єктами їхніх соціальних завдань. Характерними відмінностями громадського контролю від будь-якого іншого виду контролю полягають у тому, що, по-перше, громадський контроль здійснюється саме громадськістю (організованою та неорганізованою), і по-друге, що у процесі здійснення громадського контролю контролюється виконання саме соціальних завдань, безпосередньо пов’язаних із захистом і реалізацією прав і свобод громадян, задоволенням їх потреб.

Громадський контроль за сферою державного управління – досить нове набуття суспільства. Нормативне закріплення він дістав лише на початку XX століття. Це не означає, що питання необхідності контролю за владою з боку суспільства не ставилися раніше. Пропозиції щодо такого контролю ми зустрічаємо у давньокитайського вченого, політичного та державного діяча Шан Яна (400–388 рр. до н. е.) у його відомій “Книзі правителя області Шан” [3], у філософських нарисах Ш. Монтеск’є, який прямо вказує на те, що “на-

род здатен домогтися звітів у осіб, які відають його справами” [4] Не означає це й того, що такого виду контролю не існувало раніше. Але відсутність його юридичного оформлення не дає змоги говорити про його легітимність (з точки зору формального права).

Громадський контроль з боку різних громадських формувань (або угруповань) – профспілок, трудових колективів, партій, рухів, фондів та інших утворень відносно унормований відповідними нормативно-правовими актами.

Характеризуючи громадський контроль, необхідно зазначити що цей вид контролю виявляється у вуличних демонстраціях, публічних маніфестаціях, колективних протестах, конкретних вимогах, політичних страйках робітників тощо. Тут контрольна функція суспільства, на його думку, виявляється в більш гострій формі і спрямована проти неправильних дій, політики та лінії поведінки державних органів та органів місцевого самоврядування, діяльності держави і громадських організацій або держави в цілому. Виступи громадськості спрямовані або на локалізацію подій, або запобігання тим подіям, що розвиваються в напрямку заподіяння збитків суспільству і які є наслідком діяльності чи бездіяльності відповідних органів влади, або мають на меті змінити політику уряду і форми організації громадських інститутів, або ж є протестом проти певного акту держави.

Громадський контроль не можна обмежувати тісними рамками закону. Громадська думка та громадське обурення мають більш реальну дію, ніж інші види контролю. Оцінка та критика дій або діяльності окремих громадян у суспільному та приватному житті з боку громади заподіює значно більший ефект, і понад усе – усередині власного класу. З цим погоджувалися В. Аверьянов, В. Гаращук, Є.Додін, які писали, що громадський контроль не може піддаватися такому ж широкому та детальному регулюванню, як і діяльність державних контролюючих структур.

Разом з тим, необхідно прийняти нормативно-правовий акт, яким би були визначені загальні засади та процедури здійснення громадського контролю, що обмежував би дії громадян які можуть загрожувати правам і свободам інших осіб; громадській безпеці та громадському порядку; територіальній цілісності держави, а також визначав би заходи органів державної влади, до посадових осіб, які не реагують на недоліки виявленні в їх роботі громадськістю.

Література:

1. Гаращук В.М. Контроль та нагляд в державному управлінні: монографія 2002р. С. 79
2. Словник іноземних слів. 18-е видання. К. 1989. С. 256
3. Книга правителя області Шан. 285 с.
4. Монтескьє Ш. О духе законов или об отношениях, в которых законы должны находиться к устройству каждого правления, к нравам, климату, религии, торговле и т. д. С. 11.

Проскурня Є. Є., Ком`яга А. В. ПРАВО ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ НА ПОВАГУ ДО ЇЇ ГІДНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ: НАЦІОНАЛЬНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ЗАКОНОДАВСТВО	115
Резніченко С. В., Резніченко Г. С. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ (ОБОВ`ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ)	118
Сахно В. М., Антоненко О. А. РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ДЕСТРУКТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ	121
Середницька І. А., Гаврилюк А. ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	124
Сікоцінський О.В., Чекмарьова І.М. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА.....	128
Ульянов О. І., Бахчеван Є. Ф., Ніколаєв О. Т. ІНТЕРНЕТ ЯК ПЛАТФОРМА ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	132
Церковна О. В., ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ.....	135
Швець М. О., Журавель А.В. ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ	138
Щурат Т. Г. НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ OSINT В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	144
Юрченко М. М., Поліщук М. І. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ГРОМАДЯН ЖИТЛОМ (на прикладі реалізації програми «ЄОселя»).....	147
Ярмакі В. Х. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНСТИТУТУ ПРИМИРЕННЯ СТОРІН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	150
Ярмакі Х. П. ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ	152
Яровець Д. А., Рудой К. М. ПІЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	156